Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
MACIEJA SZPUNARA
od 13. prosinca 2017.[1]

Predmet C-558/16

Doris Margret Lisette Mahnkopf
uz sudjelovanje:
Svena Mahnkopfa

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Kammergericht Berlin (Visoki zemaljski sud u Berlinu, Njemačka))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Europska potvrda o nasljeđivanju – Područje primjene – Mogućnost unosa nasljednog dijela preživjelog bračnog druga u Europsku potvrdu o nasljeđivanju”

I. Uvod

1. Ovo je drugi po redu zahtjev za prethodnu odluku u kojem nacionalni sud traži od Suda da protumači odredbe Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju[2].

2. Prethodno pitanje koje je nacionalni sud postavio u predmetu Kubicka[3] odnosilo se na razgraničenje propisa o nasljeđivanju i propisa stvarnog prava. U ovom predmetu sud koji je uputio zahtjev traži od Suda da donese odluku o pitanju razgraničenja propisa o nasljeđivanju i propisa o režimu bračne stečevine. Naime, sud koji je uputio zahtjev svojim prethodnim pitanjima želi utvrditi može li se u Europsku potvrdu o nasljeđivanju unijeti nasljedni dio koji na temelju članka 1371. stavka 1. Bürgerliches Gesetzbucha (njemački Građanski zakonik, u daljnjem tekstu: BGB) pripada preživjelom bračnom drugu. Nadalje, sud koji je uputio zahtjev pita kakve bi učinke imao eventualan unos informacija o tom nasljednom dijelu u sadržaj Europske potvrde o nasljeđivanju.

1 Izvorni jezik: poljski

2 SL 2012., L 201, str. 107. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 10., str. 296.)

3 Vidjeti presudu od 12. listopada 2017. (C-218/16 , EU:C:2017:755).

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

3. U uvodnim izjavama 11., 12. i 71. Uredbe br. 650/2012 navodi se:

„(11) Ova Uredba se ne bi trebala primjenjivati na područja građanskog prava koja nisu nasljeđivanje. Radi jasnoće, određeni broj pitanja za koja bi se moglo činiti da imaju vezu s pitanjima nasljeđivanja trebala bi se izričito isključiti iz područja primjene ove Uredbe.

(12) U skladu s tim, ova Uredba se ne bi trebala primjenjivati na pitanja koja se odnose na režime bračne stečevine, uključujući bračne ugovore koji su poznati u nekim pravnim sustavima, u toj mjeri u kojoj se takvi ugovori ne bave pitanjima nasljeđivanja, te imovinske režime kod zajednica za koje se smatra da imaju usporedive učinke kao i brak. Tijela koja se bave određenim slučajem nasljeđivanja po ovoj Uredbi trebali bi svejedno, ovisno o situaciji, uzeti u obzir prestanak režima bračne stečevine ili sličnog imovinskog režima umrlog prilikom utvrđivanja ostavine umrlog i odgovarajućih dijelova korisnika.

[…]

(71) Potvrda bi trebala proizvesti jednake učinke u svim državama članicama. Ona ne bi trebala biti ovršna isprava, ali bi trebala imati dokaznu snagu i trebalo bi predmnijevati da istinito dokazuje elemente koji su utvrđeni po pravu mjerodavnom za nasljeđivanje ili po bilo kojem drugom pravu mjerodavnom za posebne elemente, poput materijalne valjanosti raspolaganja imovinom zbog smrti. Dokazna snaga Potvrde ne bi se smjela proširiti na elemente koji nisu uređeni ovom Uredbom, poput pitanja srodstva ili pitanja je li određena imovina pripadala umrlom. […]”

4. U skladu s člankom 1. stavkom 1. i stavkom 2. točkom (d) Uredbe br. 650/2012:

„1. Ova Uredba primjenjuje se na nasljeđivanje zbog smrti. […]

2. Sljedeće je isključeno iz područja primjene ove Uredbe:

[…]

(d) pitanja režima bračne stečevine i imovinskih režima odnosa za koje se po pravu mjerodavnom za te odnose smatra da imaju usporedive učinke kao brak;

[…].”

5. U skladu s člankom 3. stavkom 1. točkom (a) Uredbe br. 650/2012:

„‚nasljeđivanje’ znači nasljeđivanje zbog smrti i obuhvaća sve oblike prijenosa imovine, prava i obveza zbog smrti, bilo dobrovoljnim prijenosom raspolaganjem imovinom zbog smrti, bilo prijenosom zakonskim nasljeđivanjem.”

6. U skladu s člankom 23. stavkom 1. i stavkom 2. točkom (b) Uredbe br. 650/2012, naslovljenim „Područje primjene mjerodavnog prava”:

„1. Pravo određeno prema članku 21. ili članku 22. uređuje nasljeđivanje u cijelosti.

2. To pravo posebno uređuje:

[…]

(b) utvrđivanje korisnika, njihovih odgovarajućih dijelova i obveza koje njima može nametnuti umrli te utvrđivanje ostalih nasljednih prava, uključujući nasljedna prava preživjelog bračnog ili izvanbračnog druga;

[…].”

7. Poglavlje VI. Uredbe br. 650/2012, naslovljeno „Europska potvrda o nasljeđivanju”, sadržava niz odredbi koje se odnose na taj instrument prava Unije. Među tim odredbama, u člancima 62. i 63. pojašnjava se svrha uspostave Europske potvrde o nasljeđivanju:

„Članak 62.

Uspostava Europske potvrde o nasljeđivanju

1. Ova Uredba uspostavlja Europsku potvrdu o nasljeđivanju (dalje u tekstu: ‚Potvrda’) koja se izdaje za korištenje u drugoj državi članici i stvara učinke navedene u članku 69.

2. Korištenje Potvrde nije obvezno.

3. Potvrda ne nadomješta unutarnje isprave koje se u državama članicama koriste za slične svrhe. Međutim, jednom kada je izdana za korištenje u drugoj državi članici, Potvrda također stvara učinke navedene u članku 69. u državama članicama čija su je tijela izdala u skladu s ovim poglavljem.

Članak 63.

Svrha Potvrde

1. Potvrdu mogu koristiti nasljednici, legatari koji imaju izravna prava u nasljedstvu i izvršitelji oporuka ili upravitelji ostavinom koji se u drugoj državi članici moraju pozvati na svoj status ili izvršavati svoja prava kao nasljednici ili legatari i/ili svoje ovlasti kao izvršitelji oporuka ili upravitelji ostavinom.

2. Potvrda se može koristiti za dokazivanje jedne ili više sljedećih stvari:

(a) statusa i/ili prava svakog nasljednika ili, ovisno o slučaju, svakog legatara spomenutog u Potvrdi i njihove ostavinske dijelove;

[…].”

8. Člankom 68. Uredbe br. 650/2012, naslovljenim „Sadržaj Potvrde”, u točkama (f), (h) i (l) određuje se:

„Potvrda mora sadržavati sljedeće podatke, u mjeri potrebnoj za svrhu za koje se izdaje:

[…]

(f) podatke o umrlom: prezime (prezime prilikom rođenja, ako postoji), osobno ime ili više njih, spol, datum i mjesto rođenja, bračno stanje, državljanstvo, identifikacijski broj (ako postoji), adresa u trenutku smrti, datum i mjesto smrti;

[…]

(h) podatke o bračnom ugovoru koji je sklopio umrli ili, ako postoji, o ugovoru koji je sklopio umrli u kontekstu odnosa za koji se po pravu mjerodavnom za takav odnos smatra da ima usporedive učinke s brakom te podatke o režimu bračne stečevine ili ekvivalentnom imovinskom režimu;

[…]

(l) dio svakog nasljednika te, ako je potrebno, popis prava i/ili imovine za svakog nasljednika;

[…].”

9. Učinci Europske potvrde o nasljeđivanju određeni su člankom 69. Uredbe br. 650/2012. U skladu s tim člankom stavcima 1., 2. i 5.:

„1. Potvrda proizvodi svoje učinke u svim državama članicama a da nije potreban poseban postupak.

2. Za Potvrdu se predmnijeva da točno dokazuje elemente koji su utvrđeni po pravu mjerodavnom za nasljeđivanje ili po bilo kojem drugom pravu mjerodavnom za određene elemente […].

5. Potvrda je valjana isprava za upisivanje imovine za nasljeđivanje u relevantnom upisniku države članice, ne dovodeći u pitanje članak 1. stavak 2. točke (k) i (l).”

B. Njemačko pravo

10. Pravila o podjeli imovine koja se primjenjuju u slučaju prestanka režima bračne stečevine u njemačkom su pravu određena odredbama Bürgerliches Gesetzbucha. Među tim odredbama, u članku 1931. stavku 1. prvoj rečenici i stavku 3. BGB-a određuje se:„1. Preživjeli bračni drug ostavitelja nasljeđuje, naspram srodnika u prvom stupnju srodstva, do jedne četvrtine ostavine, a naspram srodnika u drugom stupnju srodstva ili djedova i baka, do jedne polovice ostavine. […]

2. […]

3. Odredbe članka 1371. ne mijenjaju se.

4. […]”.

11. U skladu s člankom 1371. BGB-a:„1. U slučaju prestanka režima bračne stečevine zbog smrti bračnog druga dioba bračne stečevine izvršava se povećanjem zakonskog dijela preživjelog bračnog druga za jednu četvrtinu ostavine; u tom je pogledu nebitno jesu li bračni drugovi tijekom braka stekli nekakvu imovinu.

2. Preživjeli bračni drug koji nije nasljednik niti legatar može tražiti diobu bračne stečevine na temelju članaka 1371. do 1373. i članka 1390.; visina obveznog dijela preživjelog bračnog druga […] utvrđuje se ovisno o dijelu na koji bi imao pravo u slučaju zakonskog nasljeđivanja prije nego što je došlo do povećanja.

3. Ako preživjeli bračni drug odbije ostavinu, osim diobe bračne stečevine može tražiti i obvezni dio iako prema odredbama nasljednog prava na njega nema pravo; to se ne odnosi na slučajeve u kojima se bračni drug na temelju ugovora sklopljenog s bračnim drugom odrekao zakonskog nasljeđivanja ili prava na obvezni dio.

4. Ako postoje potomci umrlog bračnog druga koji su njegovi zakonski nasljednici, ali ne potječu iz bračne zajednice s preživjelim bračnim drugom, preživjeli bračni drug, koji je na temelju stavka 1. ove odredbe dobio jednu četvrtinu ostavine, dužan je u okviru tako stečenog uvećanja vrijednosti imovine namiriti potomke ostavitelja”.

III. Glavni postupak

12. Lutz G. Mahnkopf umro je 29. kolovoza 2015., ostavivši iza sebe udovicu Doris M. L. Mahnkopf i sina Svena Mahnkopfa. D. Mahnkopf i S. Mahnkopf stranke su u postupku pred sudom koji je uputio zahtjev.

13. Ostavitelj je do smrti bio u bračnoj zajednici s D. Mahnkopf. Među bračnim drugovima primjenjivao se zakonski režim zajednice imovine. U trenutku sklapanja braka bračni drugovi imali su njemačko državljanstvo te su boravili u Njemačkoj. Bračni drugovi nisu sklopili bračni ugovor. Ostavitelj nije izvršio raspolaganje imovinom zbog smrti.

14. Imovina ostavitelja nalazila se na državnom području Njemačke, osim suvlasničkog dijela u polovici nekretnine koja se nalazila u Švedskoj.

15. Ostavinski sud je 30. svibnja 2016. na zahtjev supruge umrlog izdao nacionalnu potvrdu o nasljeđivanju prema kojoj su zakonski nasljednici L. Mahnkopfa stranke u postupku, koji nasljeđuju ostavinu u jednakim dijelovima.

16. Supruga umrlog nakon toga je podnijela zahtjev za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju. Potvrda je trebala biti temelj za prijenos prava vlasništva nad nekretninom koja se nalazi u Švedskoj na nasljednike L. Mahnkopfa. Međutim, nacionalni sud odbio je taj zahtjev jer je smatrao da se članak 1371. stavak 1. BGB-a odnosi na pitanja režima bračne stečevine koja nisu obuhvaćena područjem primjene Uredbe br. 650/2012.

17. Supruga umrlog protiv te je odluke podnijela žalbu sudu koji je uputio zahtjev, odnosno Kammergerichtu Berlin (Visoki zemaljski sud u Berlinu). U tom je stadiju supruga umrlog podnijela i podredni zahtjev kojim je tražila da se u Europsku potvrdu o nasljeđivanju samo informativno unese da joj na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a pripada ¼ ostavine u okviru režima bračne stečevine.

18. Sud koji je uputio zahtjev imao je dvojbe u pogledu izdavanja Europske potvrde o nasljeđivanju u skladu sa zahtjevima supruge umrlog.

19. U zahtjevu za prethodnu odluku sud koji je uputio zahtjev ističe da L. Mahnkopf nije izabrao pravo mjerodavno za svoje nasljeđivanje. Slijedom toga, u skladu s člankom 21. Uredbe br. 650/2012 na njegovo nasljedstvo primjenjuje se njemačko pravo.

20. U pogledu pitanja koja se odnose na imovinske odnose bračnih drugova, sud koji je uputio zahtjev podsjeća da u trenutačnoj fazi još nije nastupilo usklađivanje pravila o sukobu zakona koja se odnose na pravo mjerodavno za režim bračne stečevine.

21. Stoga se pravo mjerodavno za režim bračne stečevine određuje na temelju nacionalnih pravila o sukobu zakona koja su na snazi u državi pred čijim se sudom vodi postupak. U njemačkom pravu to su članci 14. i 15. Einführungsgesetza zum Bürgerlichen Gesetzbuch (Uvodni zakon za Građanski zakonik – EGBGB). Sud koji je uputio zahtjev smatra da je na temelju tih propisa pravo mjerodavno za režim bračne stečevine ostavitelja i njegove žene njemačko pravo.

22. Iako je njemačko pravo mjerodavno za nasljeđivanje kao i za režim bračne stečevine, sud koji je uputio zahtjev smatra da u okviru postupka koji se odnosi na izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju, u okolnostima kao što su one u ovom predmetu, razgraničenje opsega tih dvaju propisa može utjecati na sadržaj i učinke takve potvrde.

IV. Prethodna pitanja i postupak pred Sudom

23. U tim je okolnostima Kammergericht Berlin (Visoki zemaljski sud u Berlinu) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 1. stavak 1. Uredbe br. 650/2012 tumačiti na način da se njezino područje primjene (‚nasljeđivanje zbog smrti') odnosi i na odredbe nacionalnog prava kojima se, kao što je to slučaj s člankom 1371. stavkom 1. BGB-a, uređuju imovinska pitanja nakon smrti jednog bračnog druga putem uvećanja zakonskog nasljednog dijela preživjelog bračnog druga?

2. Ako je odgovor na prvo pitanje niječan, treba li ipak članak 68. točku (l) i članak 67. stavak 1. Uredbe br. 650/2012 tumačiti na način da se nasljedni dio preživjelog bračnog druga, čak i ako djelomično proizlazi iz uvećanja na temelju imovinskopravnog uređenja kakvo je ono iz članka 1371. stavka 1. BGB-a, u cijelosti može unijeti u Europsku potvrdu o nasljeđivanju?

   Ako, u načelu, treba dati niječan odgovor, može li se iznimno dati potvrdan odgovor u situacijama u kojima:

   (a) je cilj potvrde o nasljeđivanju isključivo omogućavanje ostvarivanja prava nasljednika na imovinu umrlog koja se nalazi u određenoj drugoj državi članici, i

   (b) odluku u nasljednim stvarima (članci 4. i 21. Uredbe br. 650/2012) i, bez obzira na to koja se pravila o sukobu zakona primjenjuju, imovinske odnose bračnih drugova, treba prosuđivati na temelju istog nacionalnog prava?

3. Ako se na prvo i drugo pitanje odgovori niječno, treba li članak 68. točku (l) Uredbe br. 650/2012 tumačiti na način da se nasljedni dio preživjelog bračnog druga koji je uvećan na temelju imovinskopravnog uređenja, može u cijelosti, iako zbog tog uvećanja samo informativno, unijeti u Europsku potvrdu o nasljeđivanju?"

24. Zahtjev za prethodnu odluku Sud je zaprimio 3. studenoga 2016.

25. Pisana očitovanja podnijele su stranke u glavnom postupku, njemačka, belgijska, grčka, talijanska, španjolska i poljska vlada te Europska komisija. Njemačka, belgijska i španjolska vlada te Europska komisija sudjelovale su na raspravi koja se održala 4. listopada 2017.

V. Analiza

A. Uloga Uredbe br. 650/2012 u sustavu akata Unije u području pravosudne suradnje u građanskim stvarima

26. Uredba br. 650/2012 primjenjuje se na nasljeđivanje iza osoba koje su umrle 17. kolovoza 2015. ili poslije tog datuma. U tim situacijama jedinstvena pravila o sukobu zakona zamjenjuju nacionalna pravila koja su do sada bila obilježena dalekosežnim međusobnim razlikama.

27. Na taj se način Uredbom br. 650/2012 pridonosi uklanjanju prepreka slobodnom kretanju osoba na unutarnjem tržištu. To odgovara drugoj i trećoj rečenici uvodne izjave 7. Uredbe br. 650/2012 u kojoj se pojašnjava da u europskom pravnom prostoru prava nasljednika i legatara, drugih osoba bliskih umrlom i vjerovnika nasljedstva moraju biti učinkovito zajamčena.

28. Uredbom br. 650/2012 pritom se utvrđuje dopuštenost i opseg slobode izbora prava mjerodavnog za nasljeđivanje. Tako se njome omogućuje najpotpuniji izraz volje ostavitelja u pogledu sudbine njegove imovine.

B. Prvo pitanje

29. Prvim prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita je li odredba nacionalnog prava kao što je članak 1371. stavak 1. BGB-a obuhvaćena područjem primjene Uredbe br. 650/2012. Tom se odredbom predviđa da se nasljedni dio, koji iznosi ¼ ostavine i na temelju članka 1931. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu, uvećava za dodatnu ¼ ostavine ako se među bračnim drugovima primjenjivao režim zajednice imovine.

30. Sud koji je uputio zahtjev dvojio je treba li s obzirom na Uredbu br. 650/2012 tu odredbu smatrati propisom koji se odnosi na „nasljeđivanje zbog smrti" u smislu članka 1. stavka 1. i članka 3. stavka 1. točke (a) te uredbe ili je treba smatrati „pitanjem režima bračne stečevine" koje je isključeno iz područja primjene Uredbe br. 650/2012 (članak 1. stavak 2. točka (d) te uredbe).

31. Želim istaknuti da je kvalifikacija članka 1371. stavka 1. BGB-a, kao odredbe koja je obuhvaćena područjem prava mjerodavnog za nasljeđivanje ili područjem prava mjerodavnog za režim bračne stečevine, već nekoliko desetljeća predmet žive rasprave u pravnoj teoriji [4]. Ta problematika nije zaobišla ni sudske rasprave [5].

32. Usklađivanje pravila o sukobu zakona u okviru Uredbe br. 650/2012 koja, u skladu s načelom nadređenosti prava Unije, ima prednost pred nacionalnim pravilima o sukobu zakona, dovodi do toga da to pitanje treba sagledati u novom, dosad nepoznatom kontekstu. Pojmovi koje je zakonodavac Unije upotrijebio za određivanje područja primjene Uredbe br. 650/2012 u biti su autonomni. To znači da kvalifikacija pravila kao što je članak 1371. stavak 1. BGB-a, koja se provodi u kontekstu nacionalnih pravila o sukobu zakona, ne može biti odlučujuća u odgovoru na prvo prethodno pitanje [6].

4 U razdoblju prije početka primjene Uredbe br. 650/2012 činilo se da u pravnoj teoriji prevladava teza o nacionalnim pravilima o sukobu zakona prema kojoj je članak 1371. stavak 1. BGB-a odredba koja se primjenjuje u okviru prava mjerodavnog za režim bračne stečevine (H. Dörner, *Internationales Erbrecht, Art. 25, 26 EGBGB*, u: *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Einfuhrungsgesetz zum BGB*, Berlin 2007., Art. 25, nb. 34; W. Riering, *Régime légal allemand et succession régie par la loi française*, u *Mélanges en l'honneur de Mariel Revillard*, Pariz, Editions Defrénois 2007., str. 258. – 263.; D. A. Popescu, *Guide on international private law in successions matters*, Onesti, Magic Print 2014., str. 18. i navedena literatura).

5 U presudi od 5. kolovoza 2011. (2 Wx 115/11, Zeitschrift für das gesamte Familienrecht 2012, 819) Oberlandesgerichta Köln (Visoki zemaljski sud u Kölnu, Njemačka) iznesena je teza da preživjeli bračni drug nema pravo na nasljedni dio na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a ako je za režim bračne stečevine mjerodavno njemačko pravo, a za nasljeđivanje je mjerodavno tursko pravo. Nadalje, u presudi od 16. travnja 2012. (31 Wx 45/12, Neue Juristische Wochenschrift-Rechtsprechungs-Report 2012, 1096) Oberlandesgerichta München (Visoki zemaljski sud u Münchenu, Njemačka) zastupa se teza prema kojoj se članak 1371. stavak 1. BGB-a u cijelosti primjenjuje čak i kad je za nasljeđivanje mjerodavno iransko pravo. Naposljetku, na temelju njemačkih pravila o sukobu zakona, u presudi od 13. svibnja 2015., IV ZB 30/14 (Neue Juristische Wochenschrift 2015, 2185), Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka) odlučio je da se članak 1371. stavak 1. BGB-a primjenjuje kao odredba prava mjerodavnog za režim bračne stečevine. U toj se presudi pojasnilo da, čak i kad je njemačko pravo mjerodavno za režim bračne stečevine, a za nasljeđivanje je mjerodavno pravo druge države, preživjeli bračni drug na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a i dalje ima pravo na nasljedni dio.

6 U pravnoj teoriji nema jednoglasnosti o pitanju kvalifikacije članka 1371. stavka 1. BGB-a s obzirom na Uredbu br. 650/2012. Neki autori tvrde da se ta odredba primjenjuje kao odredba mjerodavnog prava za režim bračne stečevine (vidjeti literaturu koju navode A. Bonomi, *Article 1 – Champ d'application*, u A. Bonomi, P. Wautelet, *Le droit européen des successions. Commentaire du règlement (UE) n° 650/2012, du 4 juillet 2012*, Bruxelles, Bruylant 2016., str. 89.; također A. Reis, *Succession and Family Law*, u S. Bariatti, I. Viarengo, F. C. Villata, *Towards the Entry into Force of the Sucession Regulation: Building Future Uniformity upon Past Divergencies*, JUST/2013/JCIV/AG/4666, str. 45.), dok drugi daju prednost njezinoj kvalifikaciji kao odredbe o nasljeđivanju (P. Lagarde, (Heinrich) Dörner: Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche/IPR. Art. 25, 26 EGBGB. Anhang zu Art. 25 f EGBGB: Ausländische Rechte, *Revue critique de droit international privé*, 1996., str. 389.; M. Margoński, Anmerkung zum Vorlagebeschluss des Kammergerichts an den EuGH vom 25. Oktober 2016, 6 W 80/16 in der Rs. C-558/16, Mahnkopf, *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge*, Heft 4, 2017., str. 212. – 213.).

1. Uvodna razmatranja

a) Stajališta stranaka

1) Argumenti za kvalifikaciju članka 1371. stavka 1. BGB-a kao odredbe obuhvaćene područjem prava mjerodavnog za nasljeđivanje

33. Stajalište grčke vlade svodi se na tvrdnju da nasljedni dio preživjelog bračnog druga povezan s prestankom režima bračne stečevine treba unijeti u Europsku potvrdu o nasljeđivanju s obzirom na to da bi ona morala odražavati stvarni udio nasljednika u ostavini. Budući da taj nasljedni dio treba navesti u Europskoj potvrdi o nasljeđivanju, prema mišljenju grčke vlade članak 1371. BGB-a treba smatrati pravilom obuhvaćenim područjem primjene Uredbe br. 650/2012.

34. Talijanska vlada tvrdi da ako o primjeni članka 1371. BGB-a odlučuje smrt bračnog druga, onda je ta odredba obuhvaćena područjem prava mjerodavnog za nasljeđivanje. U prilog tom stajalištu ta se vlada dodatno poziva na uvodnu izjavu 9. Uredbe br. 650/2012 („[u] područje primjene ove Uredbe treba uključiti sve građanskopravne aspekte nasljeđivanja") i na njezin članak 23. točku (b) u kojem se navodi da opseg prava mjerodavnog za nasljeđivanje obuhvaća „utvrđivanje korisnika, njihovih odgovarajućih dijelova i obveza koje njima može nametnuti umrli te utvrđivanje ostalih nasljednih prava, uključujući nasljedna prava preživjelog bračnog ili izvanbračnog druga".

35. Taj smisao odražava i stajalište poljske vlade koja ističe da je u slučaju diobe bračne stečevine riječ o određenom obliku prijenosa imovine i prava putem uvećanja zakonskog nasljednog dijela. Taj prijenos nastupa isključivo zbog smrti jednog bračnog druga. Poljska vlada pritom temeljito analizira institut uređen u članku 1371. stavku 1. BGB-a i njegovu funkciju u njemačkom pravu. Poljska vlada, među ostalim, ističe da članak 1371. stavak 1. BGB-a treba primjenjivati zajedno s člankom 1931. stavcima 1. i 3. BGB-a čije su odredbe nedvojbeno obuhvaćene pravom mjerodavnim za nasljeđivanje, i u kojem se izravno upućuje na članak 1371. BGB-a. Osim toga, članak 1371. stavak 1. BGB-a primjenjuje se samo kad imovinski režim prestaje zbog smrti jednog bračnog druga, a nikad u slučaju prestanka režima iz drugih razloga. Naposljetku, prema mišljenju poljske vlade, s obzirom na članak 1938. BGB-a postoji mogućnost isključivanja članka 1371. stavka 1. BGB-a u oporuci.

2) Argumenti protiv kvalifikacije članka 1371. stavka 1. BGB-a kao odredbe obuhvaćene područjem prava mjerodavnog za nasljeđivanje

36. Njemačka vlada u tom pogledu izražava slično stajalište kao poljska vlada, ali dolazi do drukčijeg zaključka jer smatra da za odgovor na prvo prethodno pitanje valja ocijeniti odnosi li se svrha članka 1371. stavka 1. BGB-a na „nasljeđivanje" u smislu članka 1. stavka 1. Uredbe br. 650/2012 ili na „režim bračne stečevine" u smislu članka 1. stavka 2. točke (d) te uredbe. U tom kontekstu njemačka vlada ističe da je svrha članka 1371. stavka 1. BGB-a podjela imovine koja proizlazi iz režima bračne stečevine te je stoga ta odredba obuhvaćena područjem prava mjerodavnog za režim bračne stečevine. Činjenica da se podjela imovine provodi priznavanjem nasljednog dijela preživjelom bračnom drugu ima za svrhu samo pojednostavnjenje podjele imovine među nasljednicima.

37. Kao i njemačka vlada, Komisija predlaže da se u situaciji koja se ispituje prihvati funkcionalan pristup koji proizlazi iz svrhe te odredbe u nacionalnom pravu. Komisija ističe da u slučaju režima zajednice imovine do diobe bračne stečevine dolazi tek u trenutku prestanka tog imovinskog režima. Stoga svrha te odredbe nije raspodjela imovine ostavitelja među njemu bliskim osobama, nego podjela stečevine zbog smrti ostavitelja, dakle zbog jednog od događaja kojim prestaje režim bračne stečevine.

38. Belgijska vlada također predlaže da se na prvo prethodno pitanje odgovori niječno. U potporu tom stajalištu belgijska vlada navodi da režim bračne stečevine nema učinke samo za vrijeme trajanja bračne zajednice, nego i nakon njezina prestanka, uključujući slučajeve u kojima do prestanka dolazi zbog smrti jednog od bračnih drugova.

39. Nadalje, španjolska vlada ističe da uvodne izjave 11. i 12. Uredbe br. 650/2012 ne ostavljaju mjesta sumnji u pogledu područja primjene te uredbe jer iz njega isključuju pitanja koja se odnose na režim bračne stečevine.

b) Režim zajednice imovine u njemačkom pravu

40. Prije nego što počnem svoju analizu želio bih kratko opisati propis njemačkog prava na koji se odnosi zahtjev za prethodnu odluku. Uvjeren sam da će to Sudu omogućiti sveobuhvatnu ocjenu pitanja koje čini predmet ovog postupka. Osim toga, na ta ću se razmatranja još vratiti u nastavku ovog mišljenja.

41. Zakonski režim bračne stečevine u njemačkom je pravu režim odvajanja imovine uz povećanje dijela imovine koji je njemački zakonodavac doslovno nazvao „režim zajednice imovine" (*Zugewinngemeinschaft*). Međutim, ne bi trebalo sumnjati u to da se u ovom slučaju radi o režimu koji se temelji na odvajanju imovine. Svaki bračni drug zadržava vlastitu imovinu, stoga ne postoji zasebna imovinska masa koja bi imala oblik zajedničke imovine.

42. U slučaju prestanka tog režima za vrijeme života obaju bračnih drugova, prije svega zbog razvoda, postoji mogućnost podjele imovine čiji je cilj poravnanje razlike u uvećanju vrijednosti imovine bračnih drugova tijekom trajanja imovinskog režima. Pojednostavnjeno, može se pretpostaviti da se u takvim slučajevima podjela imovine između bračnih drugova provodi na način opisan u nastavku [7].

43. Kao prvo, treba izračunati razliku između vrijednosti imovine svakog bračnog druga u trenutku prestanka režima bračne stečevine i vrijednosti te imovine u trenutku uspostave tog režima. Na temelju tih matematičkih radnji određuju se dvije vrijednosti koje odgovaraju uvećanju vrijednosti imovine svakog bračnog druga za vrijeme trajanja režima bračne stečevine. Sljedeći je korak uspoređivanje dvaju tako dobivenih iznosa. Ako je jedan od tih iznosa veći od drugog, tada bračni drug čija se imovina manje uvećala za vrijeme trajanja režima bračne stečevine ima pravo na potraživanje polovice razlike između vrijednosti uvećanja imovine obaju bračnih drugova (članak 1378. stavak 1. BGB-a).

44. Treba napomenuti da je za podjelu imovine potrebno raspolagati podacima na temelju kojih se može utvrditi razlika u uvećanju imovine bračnih drugova. U tu svrhu njemačkim pravom predviđa se mogućnost sastavljanja popisa imovine u trenutku uspostave režima zajednice imovine (članak 1377. BGB-a). Osim toga, nakon prestanka režima bračne stečevine zbog podnošenja zahtjeva za razvod, poništenja braka ili ranije diobe bračne stečevine, svaki bračni drug može tražiti podatke o imovinskom stanju drugog bračnog druga koji su relevantni za diobu bračne stečevine (članak 1379. BGB-a).

45. Navedena pravila o podjeli imovine načelno se ne primjenjuju kad do prestanka režima bračne stečevine dolazi zbog smrti jednog bračnog druga.

7 Za više detalja vidjeti D. Martiny, N. Dethloff, *Property relationship between spouses – Germany*, kolovoz 2008.

46. Osim općih pravila o zakonskom nasljeđivanju određenih člankom 1931. stavkom 1. prvom rečenicom BGB-a preživjeli bračni drug nasljeđuje naspram rođaka u prvom stupnju do ¼ ostavine. Osim toga, člankom 1931. stavkom 3. BGB-a predviđa se da zakonsko nasljeđivanje ne utječe na članak 1371. BGB-a. Stoga preživjeli bračni drug koji je nasljednik zajedno sa srodnicima u prvom stupnju srodstva ima pravo na ¼ ostavine na temelju članka 1931. stavka 1. prve rečenice BGB-a i, povrh toga, na dodatnu ¼ ostavine na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a.

47. To rješenje pojednostavnjuje podjelu imovine između preživjelog bračnog druga i ostalih nasljednika umrlog. Na taj se način oslobađa zainteresirane strane zamorne obveze dokazivanja visine stečevine bračnih drugova. Ta bi se obveza mogla pokazati još težom u slučaju smrti ostavitelja. Osim toga, mogla bi postati izvor neželjenih sukoba među osobama bliskima umrlomu.

48. Nadalje, katkad se ističe da odustajanje od potrebe da se dokaže je li stvarno došlo do povećanja stečevine i priznavanje preživjelom bračnom drugu dodatne jedne četvrtine ostavine čine svojevrsnu „nagradu" za brakove koji se nisu raspali za života bračnih drugova [8]. Treba podsjetiti da ¼ ostavine pripada preživjelom bračnom drugu čak i onda kad nije došlo do povećanja stečevine. Naime, ona se izračunava kao udio u ostavini, a ne kao udio u uvećanju vrijednosti imovine jednog bračnog druga. Preživjeli bračni drug može tako na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a dobiti više nego što bi dobio na temelju matematičke diobe stečevine. Međutim, ne treba isključiti ni suprotnu situaciju u kojoj bi matematička dioba stečevine bila povoljnija za preživjelog bračnog druga.

49. Međutim, to nije jedini način podjele imovine u okviru režima bračne stečevine zbog smrti bračnog druga. Njemačkim pravom u nekim se slučajevima dopušta provođenje matematičke diobe stečevine.

50. Kao prvo, kad preživjeli bračni drug nije nasljednik ni legatar umrlog bračnog druga, primjenjuje se članak 1371. stavak 2. BGB-a. Tada bračni drug može tražiti matematičku diobu stečevine. Osim prava na matematičku diobu stečevine na temelju članka 2303. stavka 2. prve rečenice BGB-a, preživjeli bračni drug ima pravo i na obvezni dio koji se izračunava na temelju dijela koji bi preživjelom bračnom drugu pripao zakonskim nasljeđivanjem na temelju članka 1931. BGB-a.

51. Kao drugo, slična je situacija preživjelog bračnog druga kad on odbije ostavinu iza umrlog. Tada može tražiti matematičku diobu stečevine kao i obvezni dio (članak 1371. stavak 3. BGB-a) iako prema njemačkom pravu nasljednik koji je odbio ostavinu, u načelu, nema pravo na obvezni dio.

52. U pravnoj teoriji katkad se navodi treći slučaj koji nije uređen propisima, a u kojem se unatoč prestanku režima bračne stečevine zbog smrti bračnog druga ne primjenjuje članak 1371. stavak 1. BGB-a. To se odnosi na situacije kad budući ostavitelj izvrši raspolaganje imovinom na temelju oporuke u korist drugog bračnog druga [9].

53. Ostavitelj i preživjeli bračni drug stoga mogu jednostrano onemogućiti primjenu članka 1371. stavka 1. BGB-a. To, u načelu, čine korištenjem klasičnih instrumenata nasljednog prava. Preživjeli bračni drug može se odreći ostavine, a ostavitelj tog bračnog druga može isključiti iz nasljeđivanja na temelju raspolaganja imovinom zbog smrti.

8 G. A. L. Droz, Les régimes matrimoniaux en droit international privé comparé, *Recueil des cours de l'Académie de la Haye*, sv. 143., 1974., str. 98.

9 Teze o tom pitanju izložene u njemačkoj pravnoj teoriji iznosi R. Zimmermann, *Intestate Succession in Germany*, u K. G. C. Reid, M. de Waal, R. Zimmermann, *Comparative Succession Law. Volume II. Intestate Succession*, Oxford University Press 2015., str. 213.

c) Razgraničenje područja prava mjerodavnog za nasljeđivanje i prava mjerodavnog za režim bračne stečevine – opće napomene

1) Nedostatak usklađenosti između prava mjerodavnog za nasljeđivanje i prava mjerodavnog za režim bračne stečevine

54. U pravu pojedinih država postoje različita rješenja kojima je cilj zaštita interesa preživjelog bračnog druga nakon smrti njegova bračnog druga. Neki zakonodavci u tu svrhu koriste instrumente svojstvene nasljednom pravu te time preživjelog bračnog druga stavljaju u povlašteni položaj u odnosu na druge nasljednike. Drugi se rukovode rješenjima koja se odnose na režim bračne stečevine i izostavljaju bračnog druga iz nasljedstva ili ograničavaju njegova nasljedna prava [10].

55. Teško je, međutim, naći primjere ijednog od ovih modela u njegovu čistom obliku. Naime, češće se upotrebljava miješani model u kojem se interesi preživjelog bračnog druga štite širokim rasponom međusobno povezanih rješenja koja proizlaze iz nasljednog prava i iz prava režima bračne stečevine. Ti elementi, u načelu, trebaju tvoriti cjeloviti sustav u kojem se interesi preživjelog bračnog druga, ostalih nasljednika, legatara i vjerovnika održavaju u traženoj ravnoteži.

56. U slučajevima koji su povezane s pravima više od jedne države, pravo mjerodavno za nasljeđivanje i pravo mjerodavno za režim bračne stečevine određuju se u skladu s različitim pravilima o sukobu zakona. Određivanje mjerodavnog prava na temelju pravila o sukobu zakona može dovesti do toga da relevantne postanu odredbe koje proizlaze iz dvaju različitih pravnih sustava. Ta rješenja ne moraju biti međusobno usklađena. To može biti izvor mnogih komplikacija.

57. Na primjer, u pravu mjerodavnom za nasljeđivanje mogu se štititi imovinski interesi preživjelog bračnog druga primjenom odredbi o imovinskim odnosima bračnih drugova, a pravo mjerodavno za režim bračne stečevine u tu svrhu može se koristiti instrumentima nasljednog prava.

58. U obzir treba uzeti i suprotan primjer u kojem zbog nagomilavanja pojedinih rješenja može doći do neproporcionalnog stavljanja preživjelog bračnog druga u povoljniji položaj. Takav je slučaj u kojem se pravila o nasljeđivanju uređuju pravom kojim se osobito štiti preživjelog bračnog druga primjenom mehanizama nasljednog prava, dok se propis o režimu bračne stečevine uređuje pravom kojim se tom bračnom drugu osiguravaju posebne povlastice u okviru podjele imovine zbog prestanka tog režima.

2) Kvalifikacija

59. Nepovoljnosti koje uzrokuje istodobna primjena pravila koja proizlaze iz različitih pravnih sustava moguće je ograničiti korištenjem kvalifikacije (*qualification*, *Qualifikation*, *characterisation*). Riječ je o tumačenju pojmova upotrijebljenih u sastavljanju pojedinih pravila o sukobu zakona kako bi se utvrdili uvjeti njihove primjene.

60. Budući da su pravila o sukobu zakona oblik sustava, kvalifikaciju treba provesti tako da se područja primjene pojedinih pravila o sukobu zakona ne preklapaju.

61. Međutim, zadovoljavajuće rezultate nije uvijek moguće postići pomoću kvalifikacije. Osobito je teško na ovaj način riješiti probleme koji se odnose na razgraničenje pravila koja se primjenjuju u pravu mjerodavnom za nasljeđivanje i pravu mjerodavnom za režim bračne stečevine [11].

10 E. D. Graue, The Rights of Surviving Spouses under Private International Law, *The American Journal of Comparative Law*, sv. 15., 1966. – 1967., str. 164. – 165.

11 Vidjeti Ch. Kohler, L'autonomie de la volonté en droit international privé, *Recueil des cours de l'Académie de la Haye*, sv. 359., 2013., str. 443.

3) Prilagodba u međunarodnom privatnom pravu

62. Nedostaci kvalifikacije mogu se ublažiti drugim općim institutom međunarodnog privatnog prava, odnosno prilagodbom (*adaptation*, *Anpassung*). Svrha prilagodbe jest uklanjanje nedostatka usklađivanja između materijalnih odredbi koje proizlaze iz različitih pravnih poredaka koji se primjenjuju kao mjerodavno pravo za ocjenu međusobno povezanih pitanja.

63. Iako se čini da je svrha prilagodbe jasno definirana, teško je formulirati opće preporuke o načinu na koji bi tu prilagodbu trebalo provoditi. U svakom slučaju prilagodba se može provoditi na razini pravila o sukobu zakona ponovnim određivanjem njihova područja primjene kako bi se izbjegle proturječnosti i kako bi se odluka donijela na temelju jednog mjerodavnog prava [12], ili na razini odredbi materijalnog prava izmjenom proturječnih odredbi. U krajnjem slučaju taj proces vodi do stvaranja svojevrsne sinteze dvaju pravnih sustava [13].

64. Razmatranja o prilagodbi ipak nisu odlučujuća u odgovoru na prethodna pitanja. U ovom slučaju nema govora o nedostatku usklađenosti između prava mjerodavnog za nasljeđivanje i prava mjerodavnog za režim bračne stečevine. U oba se slučaja primjenjuje njemačko pravo.

65. Međutim, razmatranja koja sam iznio ipak su relevantna jer u drugim situacijama, osim one u predmetu koji se vodi pred nacionalnim sudom, mogu imati veliku važnost. Smatram da pri odgovoru na prethodna pitanja Sud mora biti svjestan posljedica koje proizlaze iz prihvaćanja određenog rješenja u ovom postupku. Presuda Suda nedvojbeno će imati značajan utjecaj na praksu nacionalnih sudova u pogledu primjene Uredbe br. 650/2012 u drugim situacijama.

66. Istodobno bih želio naglasiti da neovisno o tome koju će kvalifikaciju u odnosu na članak 1371. stavak 1. BGB-a Sud prihvatiti, to neće u potpunosti isključiti potrebu za prilagodbom. Neovisno o tome smatra li se da je članak 1371. stavak 1. BGB-a obuhvaćen propisima o nasljeđivanju ili pak propisima o režimu bračne stečevine, u nekim bi se slučajevima moglo pokazati da to može dovesti do prekomjernog stavljanja preživjelog bračnog druga u povoljniji položaj ili prekomjernog zakidanja preživjelog bračnog druga. U tom se slučaju javlja potreba za prilagodbom čiji će način provedbe, dakako, ovisiti o konkretnoj situaciji.

67. Nakon što sam iznio uvodna razmatranja u pogledu članka 1371. stavka 1. BGB-a i općih pitanja međunarodnog privatnog prava o kvalifikaciji, mogu pristupiti analizi prvog prethodnog pitanja.

12 Na primjer, kad se u pravu mjerodavnom za bračne stečevine štiti preživjelog bračnog druga odredbama nasljednog prava, dok se u pravu mjerodavnom za nasljeđivanje u tu svrhu koriste odredbe koje se odnose na režim bračne stečevine, tada, prema mišljenju nekih autora, pitanja povezana s podjelom imovine u okviru režima bračne stečevine moraju podlijegati pravu koje se odnosi na pitanja nasljeđivanja. Vidjeti u pogledu razdoblja prije početka primjene Uredbe br. 650/2012 A. Bucher, La dimension sociale du droit international privé. Cours général, *Recueil des cours de l'Académie de la Haye*, sv. 341., 2010., str. 243.

13 U razdoblju prije početka primjene Uredbe br. 650/2012 katkad se tvrdilo da se, kad je za režim bračne stečevine mjerodavno njemačko pravo, a nasljedna pitanja se određuju drugim pravom, tada ne primjenjuje članak 1371. stavak 1. BGB-a. U tom slučaju treba primijeniti članak 1371. stavak 2. BGB-a i provesti matematičku diobu stečevine u skladu s pravilima koja se primjenjuju na razvod braka. G. A. L. Droz, Les régimes matrimoniaux en droit international privé comparé, *Recueil des cours de l'Académie de la Haye*, sv. 143., 1974., str. 98.; M. Coester, International Aspects of German Estate Law, *Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review*, sv. 53., 1981., str. 66.). Ta se teza u osnovi svodi na stajalište prema kojem sintagmu „preživjeli bračni drug koji nije nasljednik" iz članka 1371. stavka 2. BGB-a treba tumačiti kao „preživjeli bračni drug koji nije nasljednik i ima pravo na ostavinu prema njemačkom pravu". E. D. Graue, u: *Comparative law of matrimonial property: a Symposium at the International Faculty of Comparative Law at Luxembourg on the laws of Belgium, England, France, Germany, Italy and the Netherlands*, (ur.) A. Kiralfy, Leiden, A. W. Sijthoff 1972., str. 144.

2. Razgraničenje područja prava mjerodavnog za nasljeđivanje i prava mjerodavnog za režim bračne stečevine u kontekstu članka 1371. stavka 1. BGB-a

a) Razgraničenje područja primjene Uredbe br. 650/2012 i Uredbe br. 2016/1103

68. Područje primjene Uredbe br. 650/2012 pozitivno je određeno njezinim člankom 1. stavkom 1. U skladu s tom odredbom uredba se primjenjuje na „nasljeđivanje zbog smrti". Člankom 3. stavkom 1. Uredbe br. 650/2012 određuje se da pojam „nasljeđivanje" znači nasljeđivanje zbog smrti i obuhvaća sve oblike prijenosa imovine, prava i obveza zbog smrti.

69. S druge strane, područje primjene Uredbe br. 650/2012 negativno je određeno njezinim člankom 1. stavkom 2. Člankom 1. stavkom 2. točkom (d) Uredbe br. 650/2012 određuje se da su iz područja primjene te uredbe isključena „pitanja režima bračne stečevine i imovinskih režima odnosa za koje se po pravu mjerodavnom za te odnose smatra da imaju usporedive učinke kao brak".

70. Međutim, Uredba br. 650/2012 ne sadržava nikakve posebne naznake za tumačenje pojma „pitanja režima bračne stečevine".

71. Na temelju članka 81. UFEU-a zakonodavac Unije nije prihvatio samo Uredbu br. 650/2012. Zbog nedostatka jedinstvenih pravila o sukobu zakona koja se odnose na pravo mjerodavno za režim bračne stečevine zakonodavac Unije je na temelju članka 81. stavka 3. UFEU-a donio i Uredbu Vijeća (EU) br. 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima [14]. Uredba br. 2016/1103 u načelu će stupiti na snagu 29. siječnja 2019. (članak 70. stavak 2. druga rečenica te uredbe).

72. Uredba br. 650/2012 i Uredba br. 2016/1103 moraju se nadopunjavati i njihova se područja primjene ne bi smjela preklapati. Stoga su pitanja obuhvaćena područjem primjene Uredbe br. 2016/1103 isključena iz područja primjene Uredbe br. 650/2012 ako se odnose na režim bračne stečevine. Pitanja nasljeđivanja su pak isključena iz područja primjene Uredbe br. 2016/1103 [15].

73. Pritom se područje primjene Uredbe br. 650/2012 ne može razlikovati ovisno o tome hoće li ga primjenjivati pravosudna tijela država članica koje sudjeluju u pojačanoj suradnji u okviru Uredbe br. 2016/1103. Činjenica da se Uredba br. 2016/1103 još ne primjenjuje također nije relevantna. Naime, s početkom njezine primjene neće se izmijeniti područje primjene Uredbe br. 650/2012.

74. Područje primjene Uredbe br. 2016/1103 određuje se njezinim člankom 1. stavkom 1. prema kojem se ta uredba primjenjuje na „bračnoimovinske režime". U uvodnoj izjavi 18. Uredbe br. 2016/1103 navodi se da bi područje primjene te uredbe trebalo obuhvaćati sve građanskopravne aspekte bračnoimovinskih režima, među ostalim „[…] i likvidaciju tog režima, a osobito kao rezultat […] smrti jednog bračnog druga".

75. Iz područja primjene Uredbe br. 2016/1103, u skladu s njezinim člankom 1. stavkom 2. točkom (d), ipak će se isključiti „nasljeđivanje ostavine umrlog bračnog druga". To se potvrđuje i uvodnom izjavom 22. Uredbe br. 2016/1103, prema kojoj pitanja nasljeđivanja ostavine umrlog bračnog druga treba izostaviti iz područja primjene te uredbe s obzirom na to da se ona uređuju Uredbom br. 650/2012.

14 SL 2016., L 183, str. 1.

15 U skladu s tim, u okviru razgraničenja područja primjene Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL 2003., L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.) i područja primjene Uredbe br. 650/2012, vidjeti mišljenje nezavisne odvjetnice J. Kokott u predmetu Matoušková (C-404/14, EU:C:2015:428, t. 31.). Slično stajalište Sud je prihvatio i u presudi koju je donio u tom predmetu, istaknuvši da u svojoj sudskoj praksi pokušava izbjeći sva preklapanja pravnih pravila koja ti tekstovi propisuju kao i sve pravne praznine. Vidjeti presudu od 6. listopada 2015., Matoušková (C-404/14, EU:C:2015:653 , t. 34. i navedena sudska praksa).

76. Daljnje naznake o područjima primjene tih dviju uredbi postoje u odredbama koje se odnose na područje primjene mjerodavnog prava određenog na temelju pravila o sukobu zakona sadržanih u tim uredbama. Člankom 27. točkom (e) Uredbe br. 2016/1103 određuje se da će se pravom mjerodavnim za režime bračne stečevine, među ostalim, uređivati „razvrgnuće bračnoimovinskog režima te podjela, distribucija ili likvidacija imovine". Nadalje, u skladu s člankom 23. stavkom 2. točkom (b) Uredbe br. 650/2012, „utvrđivanje korisnika, njihovih odgovarajućih dijelova i obveza koje njima može nametnuti umrli te utvrđivanje ostalih nasljednih prava, uključujući nasljedna prava preživjelog bračnog ili izvanbračnog druga", uređuje se pravom koje je na temelju pravila o sukobu zakona te uredbe određeno kao mjerodavno.

77. Stoga smatram da će se Uredba br. 2016/1103 primjenjivati na pitanja koja se, među ostalim, odnose na utvrđivanje imovinskih prava koja ulaze u ostavinu, ali ne i na ocjenu prava preživjelog bračnog druga na ono što je već dio ostavine. Na primjer, ako se na bračne drugove primjenjivao režim zajednice imovine, tada na temelju prava utvrđenog pravilima iz Uredbe br. 2016/1103 valja utvrditi je li nekretnina stečena u bračnoj zajednici bila dio zajedničke imovine i kojem bračnom drugu će ona pripasti nakon prestanka tog režima.

78. Odredba članka 1371. stavka 1. BGB-a ne odnosi se na podjelu imovine između bračnih drugova, nego na pravo preživjelog bračnog druga na imovinu koja je već dio ostavine. Stoga bi to bio argument u prilog tvrdnji prema kojoj odredba kao što je članak 1371. stavak 1. BGB-a, kao pitanje koje se odnosi na „nasljeđivanje ostavine umrlog bračnog druga" u smislu članka 1. stavka 2. točke (d) Uredbe br. 2016/1103 i uvodne izjave 22. te uredbe, nije odredba obuhvaćena područjem propisa o režimu bračne stečevine.

79. Navedena razmatranja mogu biti pokazatelj činjenice da nasljedni dio koji na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu ne treba smatrati pitanjem obuhvaćenim područjem primjene Uredbe br. 2016/1103, nego pitanjem obuhvaćenim područjem primjene Uredbe br. 650/2012.

b) Kvalifikacija nasljednog dijela koji na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu s obzirom na svrhu te odredbe

1) Uvodna razmatranja

80. Njemačka i belgijska vlada te Komisija u svojim pisanim očitovanjima ističu da u odgovoru na prvo prethodno pitanje valja provesti analizu članka 1371. stavka 1. BGB-a i utvrditi svrhu te odredbe. Na temelju toga valja zatim odlučiti je li riječ o pravilu iz područja prava mjerodavnog za režim bračne stečevine ili o pravilu iz područja prava mjerodavnog za nasljeđivanje. Poljska vlada također zagovara taj pristup, iako ona u tom pogledu donosi drukčiji zaključak.

81. Slažem se sa stajalištem prema kojem se ta odredba ne može tumačiti neovisno o njezinoj funkciji. U pravnoj teoriji tvrdi se da je propis čija je svrha podjela imovine umrlog obuhvaćen područjem prava mjerodavnog za nasljeđivanje. Suprotno tome, ako je riječ o propisima koji se odnose na prava preživjelog bračnog druga koja proizlaze iz njegova udjela u povećanju imovine, tada se primjenjuje pravo mjerodavno za režim bračne stečevine [16].

82. Čini se da pitanje sukoba zakona koje se razmatra u okviru ovog predmeta zahtijeva detaljnije ispitivanje postojeće sudske prakse Suda o pravilima pravosudne suradnje u građanskim stvarima. U toj sudskoj praksi Sud se također pozvao na funkcije pojedinih pravnih instituta, među ostalim, i radi utvrđivanja područja primjene pojedinih pravila o nadležnosti.

16 D. Solomon, The boundaries of the law applicable to succession, *Anali Pravnog Fakulteta Univerziteta u Zenici*, broj18, 2016., str. 200.

2) Tumačenje pojma „režim bračne stečevine” s obzirom na pravila o nadležnosti u sudskoj praksi Suda

83. U svojoj sudskoj praksi Sud je mnogo pažnje posvetio tumačenju članka 1. drugog stavka podstavka 1. Konvencije iz Bruxellesa [17], kojim se iz područja primjene konvencije isključuje sporove koji se odnose na „imovinska prava proizašla iz bračnog odnosa” (*les régimes matrimoniaux*).

84. U presudi de Cavel [18] Sud je pojasnio da isključenje „imovinskih prava proizašlih iz bračnog odnosa” iz članka 1. drugog stavka podstavka 1. Konvencije iz Bruxellesa ne obuhvaća samo režime bračne stečevine predviđene u nacionalnom pravu, već i „sve imovinske odnose koji izravno proizlaze iz braka ili njegovog raskida”. Međutim, Sud nije ispitivao slučaj u kojem bi razlog prestanka režima bračne stečevine bila smrt jednog bračnog druga. U tom se predmetu zahtjev za prethodnu odluku odnosio na razvod braka.

85. Stajalište izneseno u toj presudi Sud je ponovio u presudi W. [19]. Glavni postupak odnosio se na zahtjev jednog bračnog druga za povrat kodicila koji je bio u posjedu drugog bračnog druga, koji je njime želio dokazati da je njegov bračni drug nepravilno upravljao njegovom imovinom. Sud koji je uputio zahtjev, među ostalim, tražio je od Suda da protumači članak 1. drugi stavak podstavak 1. Konvencije iz Bruxellesa u dijelu u kojem se ta odredba odnosila na isključenje iz primjene Konvencije na „oporuke i nasljeđivanje” (prvo prethodno pitanje) i „imovinska prava proizašla iz bračnog odnosa” (drugo prethodno pitanje). Sud je prvo razmotrio drugo prethodno pitanje i utvrdio da je pitanje upravljanja imovinom, s obzirom na to da je usko povezano s „imovinskim odnosima koji izravno proizlaze iz braka” [20] u smislu presude de Cavel [21], isključeno iz materijalnog područja primjene Konvencije iz Bruxellesa [22].

86. Nadalje, u presudi van den Boogaard [23] Sud je odlučivao o tome je li presuda o razvodu, kojom je jednom bračnom drugu naloženo plaćanje paušalnog iznosa drugom bračnom drugu te prijenos vlasništva nad imovinom na tog bračnog druga, obuhvaćena područjem primjene Konvencije iz Bruxellesa ili ostaje izvan njezina područja primjene zbog isključenja koje se odnosi na „imovinska prava proizašla iz bračnog odnosa” (članak 1. drugi stavak podstavak 1. Konvencije iz Bruxellesa) [24]. Sud je utvrdio da je, u slučaju presude kojom se nalaže plaćanje paušalnog iznosa jednom bračnom drugu, kad je svrha tog plaćanja namirenje potreba bračnog druga ili kad se za određivanje njezine visine u obzir uzimaju potrebe obaju bračnih drugova, riječ o obvezi uzdržavanja. U slučaju kad je svrha plaćanja isključivo podjela imovine između bračnih drugova (*la répartition des biens entre les époux*), odluka se odnosi na režim bračne stečevine [25].

17 Konvencija od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972., L 299, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 3.), u daljnjem tekstu: Konvencija iz Bruxellesa.

18 Presuda od 27. ožujka 1979. (143/78, EU:C:1979:83, t. 7.)

19 Presuda od 31. ožujka 1982. (25/81, EU:C:1982:116, t. 6.)

20 Presuda od 31. ožujka 1982. (25/81, EU:C:1982:116, t. 7.)

21 Presuda od 27. ožujka 1979. (143/78, EU:C:1979:83.)

22 Presuda od 31. ožujka 1982. (25/81, EU:C:1982:116, t. 9.)

23 Presuda od 27. veljače 1997. (C-220/95, EU:C:1997:91.)

24 Treba napomenuti da se iz područja primjene Konvencije iz Bruxellesa ne isključuju „obveze uzdržavanja koje proizlaze iz obiteljskog odnosa, roditeljstva, braka ili tazbinskog srodstva”, suprotno članku 1. stavku 2. točki (e) Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289.). Stoga bi kvalifikacija spora na koji se odnosila odluka kao spora iz područja obveza uzdržavanja mogla omogućiti primjenu Konvencije iz Bruxellesa. Danas bi ta vrsta spora bila obuhvaćena područjem primjene Uredbe Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja (SL 2009., L 7, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 5., str. 138.).

25 Presuda od 27. veljače 1997., van den Boogaard (C-220/95, EU:C:1997:91, t. 22.)

3) Upućivanje na sudsku praksu o Konvenciji iz Bruxellesa za potrebe tumačenja pravila iz Uredbe br. 650/2012

87. Smatram da ne postoje razlozi za prihvaćanje različitog tumačenja pojmova „imovinskih prava proizašlih iz braka" i „pitanja režima bračne stečevine" u kontekstu pravila o sukobu zakona Unije, uključujući Uredbu br. 650/2012, i pravila Unije o nadležnosti.

88. Uredba br. 1215/2012 zamijenila je Konvenciju iz Bruxellesa. Člankom 1. stavkom 2. te uredbe određuje se da se ona ne primjenjuje na „stvarna prava koja proizlaze iz bračnog odnosa". U rješenju Iliev [26] Sud je istaknuo da se članak 1. stavak 2. točka (a) Uredbe br. 1215/2012 podudara s člankom 1. drugim stavkom podstavkom 1. Konvencije iz Bruxellesa. U toj odluci sud je također potvrdio aktualnost sudske prakse o tumačenju pojma „režim bračne stečevine" s obzirom na Uredbu br. 1215/2012 [27]. I u pravnoj teoriji navodi se da pojmove iz Uredbe br. 1215/2012 treba tumačiti s obzirom na presude Suda o Konvenciji iz Bruxellesa [28].

89. Područja primjene Uredbe br. 650/2012, Uredbe br. 2016/1103 i Uredbe br. 1215/2012 moraju se nadopunjavati. Stoga smatram da isključenje „pitanja režima bračne stečevine" iz članka 1. stavka 2. točke (d) Uredbe br. 650/2012 treba tumačiti u skladu sa sudskom praksom Suda o isključenju „režima bračne stečevine" iz područja primjene Konvencije iz Bruxellesa (članak 1. drugi stavak podstavak 1. te konvencije).

90. Svjestan sam pritom da svrha pravila o nadležnosti i pravila o sukobu zakona, na koja se u ovom slučaju odnosi zahtjev za prethodnu odluku, nije jednaka. Ipak Uredba br. 650/2012 ne sadržava samo pravila o sukobu zakona, već i pravila o nadležnosti. Materijalno područje primjene Uredbe br. 650/2012 utvrđeno u njezinu članku 1. odnosi se na obje vrste odredbi. Ako za to ne postoje važni razlozi, nema razloga da se na različit način tumače opći pojmovi na temelju kojih se utvrđuju materijalna područja primjene uredbi ovisno o tome je li riječ o pravilima o sukobu zakona ili pravilima o nadležnosti.

4) Zaključci koji proizlaze iz sudske prakse Suda o pravilima o nadležnosti

91. Analiza sudske prakse o pravilima o nadležnosti navedena u točkama 84. do86. ovog mišljenja, s obzirom na razmatranja iz točke 90. ovog mišljenja, dovodi do zaključka da se isključenje „režima bračne stečevine" iz područja primjene akata Unije u području pravosudne suradnje u građanskim stvarima prije svega odnosi na sve imovinske odnose koji izravno proizlaze iz braka ili njegova raskida, uključujući pitanja uključivanja pojedinih dijelova imovine u ostavinu ili u imovinu koja podliježe podjeli između bračnih drugova.

92. Davanje odgovora na prvo prethodno pitanje zahtijeva kvalifikaciju članka 1371. stavka 1. BGB-a kao odredbe koja se primjenjuje u okviru propisa o nasljeđivanju ili propisa o režimu bračne stečevine. Stoga je potrebno tumačiti taj pojam s obzirom na zaključke iz sudske prakse Suda kako bi se utvrdila svrha te odredbe i na temelju toga riješile dvojbe suda koji je uputio zahtjev.

26 Rješenje od 14. lipnja 2017. (C-67/17 , EU:C:2017:459 , t. 24.)

27 Rješenje od 14. lipnja 2017., Iliev (C-67/17, EU:C:2017:459, t. 25.-30.)

28 P. Rogerson, u U. Magnus, P. Mankowski, *Brussels Ibis Regulation*, Köln, Otto Schmidt 2016., str. 71.

93. Odredba kao što je članak 1371. stavak 1. BGB-a primjenjuje se isključivo zbog smrti bračnog druga. Nadalje, nakon smrti bračnog druga može se govoriti o podjeli imovine između ostavine i imovine preživjelog bračnog druga. Međutim, s obzirom na razmatranja navedena u točki 48. ovog mišljenja, čini se da osnovna svrha članka 1371. stavka 1. BGB-a nije podjela imovine ili dioba bračne stečevine. Ta odredba zapravo služi za utvrđivanje položaja preživjelog bračnog druga u odnosu na ostale nasljednike. Naime, njome se određuje visina nasljednog dijela koji pripada preživjelom bračnom drugu.

94. Nepovezanost dijela koji na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu i imovinskih odnosa koji izravno proizlaze iz braka postaje jasnija kad se uzme u obzir da se ta odredba primjenjuje neovisno o tome postoji li osnova za ikakvu podjelu imovine s obzirom na načela na kojima se temelji režim zajednice imovine [29].

95. Osim toga, u skladu s razmatranjima navedenima u točki 53. ovog mišljenja, budući ostavitelj može jednostrano onemogućiti primjenu te odredbe korištenjem instrumenata nasljednog prava. Takva je, u biti, priroda nasljednih prava. Naime, za nasljedno pravo je svojstveno da ostavitelju daje relativno široku slobodu raspolaganja ostavinom, dok odluke o odnosima koji izravno proizlaze iz režima bračne stečevine, u načelu, moraju donositi oba bračna druga.

96. Stoga smatram da osnovna svrha odredbe kao što je članak 1371. stavak 1. BGB-a ide u prilog tome da ga se smatra odredbom obuhvaćenom propisom o nasljeđivanju, a ne propisom o režimu bračne stečevine.

c) Učinkovitost odredbi o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju

97. Kao što sam već napomenuo u točki 32. ovog mišljenja, pojmovi koje je zakonodavac Unije upotrijebio za razgraničenje područja primjene Uredbe br. 650/2012 jesu autonomni. Pritom bi pri tumačenju tih pojmova trebalo uzimati u obzir ciljeve Uredbe br. 650/2012, kojom se, u skladu s razmatranjima iz točke 27. ovog mišljenja, moraju ukloniti prepreke slobodnom kretanju osoba na unutarnjem tržištu i učinkovito zajamčiti prava nasljednika u državama članicama [30]. U tu se svrhu Uredbom br. 650/2012 u skladu s njezinom uvodnom izjavom 8. uspostavlja jednoobrazna potvrda, odnosno Europska potvrda o nasljeđivanju. Tom se potvrdom mora, kao što je to potvrđeno u uvodnoj izjavi 67. te uredbe, omogućiti brzo, skladno i učinkovito rješavanje nasljeđivanja s prekograničnim implikacijama unutar Unije.

98. Učinci Europske potvrde o nasljeđivanju određeni su člankom 69. Uredbe br. 650/2012. Ona ima legitimacijsku funkciju i proizvodi svoje učinke u svim državama članicama a da nije potreban poseban postupak (članak 69. stavak 1. Uredbe br. 650/2012). Elementi „koji su utvrđeni na temelju prava mjerodavnog za nasljeđivanje ili bilo kojeg drugog prava mjerodavnog za određene elemente”, navedeni u Europskoj potvrdi o nasljeđivanju, obuhvaćeni su pretpostavkom istinitosti (članak 69. stavak 2. Uredbe br. 650/2012).

29 Na primjer, u slučaju kada se imovina ostavitelja, koja je u trenutku uspostave režima bračne stečevine vrijedila 100 000 novčanih jedinica, nije povećala tijekom trajanja tog režima. Međutim, preživjeli bračni drug je za vrijeme tog režima prikupio iznos od 50 000 novčanih jedinica. U toj situaciji, u slučaju matematičke diobe stečevine, preživjeli bračni drug ne bi imao pravo na diobu bračne stečevine. U slučaju razvoda situacija je drukčija. Tada bi preživjeli bračni drug svojem bračnom drugu morao platiti iznos od 25 000 novčanih jedinica. Nadalje, primjena članka 1371. stavka 1. BGB-a dovodi do situacije u kojoj preživjelom bračnom drugu pripada iznos od 25 000 novčanih jedinica, što odgovara ¼ ostavine umrlog.

30 Sud je iznio stajalište u tom smislu u presudi od 12. listopada 2017., Kubicka (C-218/16, EU:C:2017:755, t. 56.), utvrdivši da je tumačenje odredaba Uredbe br. 650/2012 navedeno u presudi u skladu s njezinom svrhom, koja se sastoji u olakšavanju pravilnog funkcioniranja unutarnjeg tržišta uklanjanjem prepreka slobodnom kretanju osoba koje žele ostvariti svoja prava u kontekstu nasljeđivanja koje ima prekogranične implikacije.

99. U uvodnoj izjavi 71. drugoj rečenici Uredbe br. 650/2012 navodi se da bi potvrda trebala prije svega imati dokaznu snagu i predmnijevati da istinito dokazuje elemente koji su utvrđeni po pravu mjerodavnom za nasljeđivanje ili po bilo kojem drugom pravu mjerodavnom za posebne elemente, poput materijalne valjanosti raspolaganja imovinom zbog smrti. Međutim, u skladu s uvodnom izjavom 71. trećom rečenicom Uredbe br. 650/2012, dokazna snaga Potvrde ne bi se smjela proširiti na elemente koji nisu uređeni ovom Uredbom, poput pitanja srodstva ili pitanja je li određena imovina pripadala umrlom.

100. Dokazna snaga potvrde odnosi se dakle samo na elemente utvrđene mjerodavnim pravom koje je određeno jedinstvenim pravilima o sukobu zakona sadržanima u Uredbi br. 650/2012[31]. To su, stoga, elementi obuhvaćeni područjem mjerodavnog prava utvrđenog na temelju članka 23. Uredbe br. 650/2012 (propisi o nasljeđivanju) i članaka 24. do 28. Uredbe br. 650/2012 koji se odnose na: dopustivost i materijalnu valjanost raspolaganja imovinom zbog smrti, osim ugovora o nasljeđivanju (članak 24.), dopustivost, materijalnu valjanost i obvezujuće učinke ugovora o nasljeđivanju u odnosu na nasljeđivanje jedne osobe na stranke (članak 25.), materijalnu valjanost raspolaganja imovinom zbog smrti (članak 27.), formalnu valjanost pisanih raspolaganja imovinom zbog smrti i valjanost oblika izjave o prihvatu ili odricanju od nasljedstva (članak 28.).

101. To me navodi na zaključak da se učinci koji proizlaze iz članka 69. stavka 2. Uredbe br. 650/2012 odnose samo na elemente utvrđene na temelju propisa o nasljeđivanju (članak 23.) i na temelju prava mjerodavnog za posebna pitanja određena jedinstvenim pravilima o sukobu zakona Uredbe br. 650/2012 (članci 24. do 28.). S druge strane, ti se učinci ne odnose na elemente utvrđene nacionalnim propisima o sukobu zakona i pravilima o sukobu zakona Unije izvan Uredbe br. 650/2012.

102. Kvalifikacijom nasljednog dijela koji na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu kao nasljednog pitanja dopušta se stoga unos podataka o tom nasljednom dijelu u Europsku potvrdu o nasljeđivanju sa svim učincima opisanima u članku 69. stavku 2. Uredbe br. 650/2012. S druge strane, ako bi se tu odredbu tretiralo kao pitanje obuhvaćeno pravom mjerodavnim za režim bračne stečevine, ne bi se mogla predmnijevati istinitost podataka o nasljednom dijelu preživjelog bračnog druga.

103. Ovo je još jedan argument u prilog prihvaćanju kvalifikacije članka 1371. stavka 1. BGB-a kao odredbe nasljednog prava. Time će se osigurati učinkovitost odredaba Uredbe br. 650/2012 o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju.

d) Zaključak o prvom prethodnom pitanju

104. Slijedeći navedene naznake, smatram da članak 1371. stavak 1. BGB-a ne bi trebalo smatrati odredbom koja se odnosi na pitanja režima bračne stečevine i time ga isključiti iz područja primjene Uredbe br. 650/2012 na temelju članka 1. stavka 2. točke (d) te uredbe.

105. Kao prvo, tom se odredbom ne određuje što ulazi u ostavinu umrlog bračnog druga. Ona se odnosi na prava preživjelog bračnog druga na ono što je nedvojbeno dio ostavine. Odredba kao što je članak 1371. stavak 1. BGB-a stoga se odnosi na pitanje „nasljeđivanja ostavine umrlog bračnog druga" u smislu članka 1. stavka 2. točke (d) Uredbe br. 2016/1103 koje će biti isključeno iz područja primjene te uredbe, a koje podliježe pravilima o sukobu zakona iz Uredbe br. 650/2012.

31 P. Wautelet, *Article 69 – Effets du certificat*, u A. Bonomi, P. Wautelet, *Le droit européen des succession. Commentaire du règlement (UE) n° 650/2012, du 4 juillet 2012*, Bruxelles, Bruylant 2016., str. 880. U pogledu nacrta Uredbe br. 650/2012 vidjeti i J. Basedow, A. Dutta, C. Bauer i dr., Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, sv. 74., 2010., nb. 323.

106. Kao drugo, ta se odredba primjenjuje isključivo u slučaju smrti bračnog druga, i to neovisno o tome postoji li osnova za ikakvu podjelu imovine s obzirom na načela na kojima se temelji režim zajednice imovine.

107. Kao treće, nastojanje da se osigura učinkovitost odredbi o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju ide u prilog prihvaćanju kvalifikacije odredbe kao što je članak 1371. stavak 1. BGB-a kao odredbe nasljednog prava. Naime, kvalifikacijom te odredbe kao odredbe nasljednog prava dopušta se unos podataka o nasljednom dijelu preživjelog bračnog druga u Europsku potvrdu o nasljeđivanju s učincima koji proizlaze iz članka 69. stavka 2. Uredbe br. 650/2012 u svim državama članicama.

108. S obzirom na navedenu argumentaciju, predlažem Sudu da na prvo prethodno pitanje odgovori kako slijedi: članak 1. stavak 1. Uredbe br. 650/2012 u vezi s njezinim člankom 1. stavkom 2. točkom (d) treba tumačiti na način da područje prava mjerodavnog za nasljeđivanje obuhvaća propis kojim se, kao i člankom 1371. stavkom 1. BGB-a, određuje nasljedni dio preživjelog bračnog druga čak i ako njegova primjena ovisi o postojanju određenog imovinskog režima, a nasljedni dio bračnog druga zamjenjuje podjela imovine u okviru tog režima, ali se istodobno veličina tog nasljednog dijela određuje na sasvim drugom temelju koji nije temelj kojim se određuje način podjele imovine za života bračnih drugova.

C. Drugo i treće pitanje

109. Drugim i trećim prethodnim pitanjem, koja su upućena u slučaju da Sud niječno odgovori na prvo prethodno pitanje, sud koji je uputio zahtjev pita može li se nasljedni dio koji na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu unijeti u Europsku potvrdu o nasljeđivanju iako se ta odredba ne odnosi na pitanje obuhvaćeno područjem primjene Uredbe br. 650/2012. S obzirom na odgovor koji predlažem na prvo prethodno pitanje, nema potrebe odgovarati na drugo i treće pitanje.

110. U slučaju da se Sud ipak ne složi s mojim stajalištem o prvom prethodnom pitanju, potrebno je ispitati drugo i treće pitanje. Predložit ću, stoga, i odgovor na ta pitanja.

111. U okviru drugog i trećeg prethodnog pitanja sud koji je uputio zahtjev razmatra različite slučajeve kako bi utvrdio može li se nasljedni dio koji na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu unijeti u Europsku potvrdu o nasljeđivanju, iako to pitanje nije obuhvaćeno područjem primjene Uredbe br. 650/2012. Sve te hipoteze svode se na dvojbe povezane s odnosom između sadržaja Europske potvrde o nasljeđivanju i područjem primjene *ratione materiae* te uredbe. Stoga smatram da drugo i treće pitanje treba ispitati zajedno.

1. Odnos između sadržaja Europske potvrde o nasljeđivanju i područja primjene Uredbe br. 650/2012

112. Kao što sam već napomenuo, ova su razmatranja hipotetske naravi i temelje se na pretpostavci prema kojoj se Sud ne slaže s odgovorom koji predlažem na prvo prethodno pitanje te smatra da članak 1371. stavak 1. BGB-a nije odredba obuhvaćena područjem primjene Uredbe br. 650/2012. Čak i pod tom pretpostavkom, smatram da se nasljedni dio koji na temelju te odredbe pripada preživjelom bračnom drugu može unijeti u Europsku potvrdu o nasljeđivanju.

113. Kao prvo, ne čini se da zakonodavac Unije pretpostavlja da se u Europsku potvrdu o nasljeđivanju mogu unijeti samo podaci o pitanjima obuhvaćenima područjem primjene Uredbe br. 650/2012. To se potvrđuje tekstom članka 68. točke (h) Uredbe br. 650/2012. Među podacima koje potvrda sadržava „u mjeri potrebnoj za svrhu za koju se izdaje" ta odredba navodi „podatke o bračnom ugovoru koji je sklopio umrli". Nema dvojbe da ovo posljednje pitanje nije obuhvaćeno područjem primjene Uredbe br. 650/2012.

114. Kao drugo, u nekim bi slučajevima izostavljanje podataka o pitanju važnom za nasljeđivanje, ali koje zapravo nije te naravi, Europsku potvrdu o nasljeđivanju učinilo vrlo nepraktičnim instrumentom. Naime, takva potvrda ne bi odražavala stvarni udio preživjelog bračnog druga u ostavini. To bi dovelo u pitanje učinkovitost (*effet utile*) odredbi o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju.

115. Kao treće, Europska potvrda o nasljeđivanju ne bi bila konkurentna u odnosu na unutarnje (nacionalne) isprave koje se u državama članicama koriste za slične svrhe i koje u potpunosti odražavaju udio preživjelog bračnog druga u ostavini. Uredbom br. 650/2012 ne uvodi se, naime, obveza korištenja Europske potvrde o nasljeđivanju. I dalje vrijede nacionalne potvrde koje se izdaju na temelju odredbi koje se primjenjuju u određenoj državi.

116. S obzirom na navedenu argumentaciju, smatram da se nasljedni dio koji na temelju članka 1371. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu može unijeti u Europsku potvrdu o nasljeđivanju.

2. Učinci unosa podataka koji nisu obuhvaćeni područjem primjene Uredbe br. 650/2012 u Europsku potvrdu o nasljeđivanju

117. Sama mogućnost unosa određenog podatka u Europsku potvrdu o nasljeđivanju ne znači da taj podatak ima sva obilježja koja imaju podaci uneseni na temelju mjerodavnog prava utvrđenog na temelju pravila o sukobu zakona iz Uredbe br. 650/2012.

118. U točki 101. ovog mišljenja već sam napomenuo da se dokazna snaga potvrde odnosi samo na elemente utvrđene mjerodavnim pravom, koje je određeno jedinstvenim pravilima o sukobu zakona sadržanima u Uredbi br. 650/2012.

119. Sama Uredba br. 650/2012 ne protivi se unosu u potvrdu elemenata koji nemaju učinke utvrđene člankom 69. te uredbe. Prema mojem mišljenju to se potvrđuje već navedenom uvodnom izjavom 71. Uredbe br. 650/2012, u skladu s kojom se „dokazna snaga potvrde ne bi se smjela proširiti na elemente koji nisu uređeni ovom Uredbom".

120. Stoga smatram da Europska potvrda o nasljeđivanju može sadržavati: podatke utvrđene na temelju propisa o nasljeđivanju (članak 23.), podatke utvrđene na temelju prava mjerodavnog za druga pitanja utvrđena jedinstvenim pravilima o sukobu zakona Uredbe br. 650/2012 (članci 24. do 28.) i podatke utvrđene na temelju mjerodavnog prava utvrđenog nacionalnim pravilima o sukobu zakona (ili pravilima o sukobu zakona iz drugih instrumenata prava Unije). U ovu posljednju kategoriju trebalo bi uključiti podatak, uz pretpostavku da on nije obuhvaćen propisima o nasljeđivanju, o nasljednom dijelu koji na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu. Ti elementi, međutim, ne bi trebali biti obuhvaćeni učincima koji proizlaze iz članka 69. stavka 2. Uredbe br. 650/2012.

3. Narav podatka o nasljednom dijelu koji na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu u Europskoj potvrdi o nasljeđivanju

121. Još se postavlja pitanje kakve učinke može imati unos podatka o nasljednom dijelu koji na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu u Europsku potvrdu o nasljeđivanju. Naime, u svojim pisanim očitovanjima i na raspravi Komisija je upozorila na to da, iako nema izričite osnove na temelju koje se podacima o nasljednom dijelu mogu priznati učinci predviđeni u članku 69. Uredbe br. 650/2012, ipak treba prihvatiti to rješenje i do određene mjere proširiti učinke koji proizlaze iz te odredbe na podatak o nasljednom dijelu koji na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu.

122. U pravnoj teoriji se tvrdi da se nasljedni dio koji na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu, ako ga se smatra pitanjem obuhvaćenim propisima o režimu bračne stečevine, može unijeti u Europsku potvrdu o nasljeđivanju kao napomena informativne naravi u okviru „podataka o režimu bračne stečevine" o kojima je riječ u članku 68. točki (h) Uredbe br. 650/2012 zajedno s bilješkom o tome na kojoj je osnovi taj element utvrđen [32]. Druga teza koju je također predložio sud koji je uputio zahtjev u okviru drugog i trećeg prethodnog pitanja temelji se na ideji da povećanje koje proizlazi iz članka 1371. stavka 1. BGB-a treba unijeti kao podatak o „dijelu svakog nasljednika" o kojem je riječ u članku 68. točki (l) Uredbe br. 650/2012 [33].

123. Smatram da neovisno o tome koju od tih odredaba treba primijeniti na unos podatka o povećanju u Europsku potvrdu o nasljeđivanju, to treba učiniti uz jasnu primjedbu o tome da je povećanje utvrđeno na temelju prava mjerodavnog za režime bračne stečevine. Naime, to ne mora biti pravo koje bi bilo utvrđeno kao mjerodavno za režim bračne stečevine na temelju pravila o sukobu zakona koja se primjenjuju u državi članici tijela pred kojim zainteresirana osoba koristi Europsku potvrdu o nasljeđivanju izdanu u drugoj državi članici. To proizlazi iz nedostatka jedinstvenih i zajedničkih pravila o sukobu zakona u svim državama članicama kojima se utvrđuje pravo mjerodavno za režime bračne stečevine.

124. Unos primjedbe kojom se pojašnjava da je nasljedni dio, koji na temelju članka 1371. stavka 1. BGB-a pripada preživjelom bračnom drugu, obuhvaćen područjem prava mjerodavnog za režim bračne stečevine istodobno će ograničiti mogućnost pozivanja na pretpostavke iz članka 69. stavka 3. i stavka 4. Uredbe br. 650/2012.

125. S obzirom na navedena razmatranja predlažem Sudu da, u slučaju niječnog odgovora na prvo prethodno pitanje, na drugo i treće prethodno pitanje odgovori kako slijedi: članak 68. točku (l) i članak 67. stavak 1. Uredbe br. 650/2012 treba tumačiti na način da se nasljedni dio preživjelog bračnog druga, čak i ako djelomično proizlazi iz povećanja na temelju imovinskopravnog uređenja kakvo je ono iz članka 1371. stavka 1. BGB-a, u cijelosti može unijeti u Europsku potvrdu o nasljeđivanju isključivo informativno.

VI. Zaključak

126. S obzirom na navedena razmatranja predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je uputio Kammergericht Berlin (Visoki zemaljski sud u Berlinu, Njemačka) odgovori kako slijedi:

Članak 1. stavak 1. Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, u vezi s njezinim

32 T. Ivanc, S. Kraljić, European Certificate of Succession – Was there a need for a European intervention?, *Anali Pravnog Fakulteta Univerziteta u Zenici*, broj 18, 2016., str. 266.

33 D. Stamatiadis, u: H. Pamboukis, *EU Succession Regulation No 650/2012: A Commentary*, Oxford, C. H. Beck, Hart Publishing 2017., str. 633.

člankom 1. stavkom 2. točkom (d), treba tumačiti na način da područje prava mjerodavnog za nasljeđivanje obuhvaća propis kojim se, kao i člankom 1371. stavkom 1. Bürgerliches Gesetzbucha (BGB), određuje nasljedni dio preživjelog bračnog druga čak i ako njegova primjena ovisi o postojanju određenog imovinskog režima, a nasljedni dio bračnog druga zamjenjuje podjela imovine u okviru tog režima, ali se istodobno veličina tog nasljednog dijela određuje na sasvim drugom temelju koji nije temelj kojim se određuje način podjele imovine za života bračnih drugova.